

“אני לא עצלן: אני פשוט לומד אחרת”:

פיתוח ויישום של התערבות קבוצתית המבוססת על קבוצת תלמידי בית ספר לקויי למידה

התערבויות קבוצתיות נחשבות לסוג ההתערבות המיטבית עבור ילדים ובני נוער עם בעיות בתחום התקשורת. על אף שרבים מהאנשים עם לקויות למידה אינם סובלים מבעיות בתחום הפסיכו-חברתי, תלמידים עם לקות למידה נמצאים בסיכון גבוה יחסית להתפתחות בעיות כאלה. הלקויות הקוגניטיביות המקשות על הלמידה עלולות לגרום לכישלון בתחום הלימודי, מה שקשור להסתגלות נמוכה ולתפקוד חברתי ותעסוקתי לקוי. נמצא כי 25%-30% מהתלמידים עם לקויות למידה נדחים על ידי בני גילם, זאת לעומת 8%-10% מקרב תלמידים ללא לקויות למידה.

מנגד, מרבית ההתערבויות המכוונות לתלמידים עם לקויות למידה מתמקדות בפיתוח מיומנויות קוגניטיביות. חסרות התערבויות הממוקדות בפתרון בעיות רגשיות וחברתיות. באמצעות התערבות קבוצתית ילדים ובני נוער מודרים עשויים לפתח מיומנויות חברתיות, להעלות את ההערכה העצמית שלהם דרך קבלה על ידי אחרים וסיוע לזולת, להפחית את תחושת הבידוד החברתי, לחוות תמיכה וביטחון בקרב ילדים אחרים. המחקר הנוכחי מתאר התערבות קבוצתית, המבוססת על הסביבה הבית הספרית עבור תלמידים לקויי למידה.

ניתן להצביע על מספר תפיסות תיאורטיות שעמדו בבסיס של עיצוב ההתערבות:

- התפיסה המוכחת, כי תוצאות חיוביות עבור תלמידים עם לקות למידה קשורות לגורמים, כמו השלמה עם הלקות, מודעות עצמית, התמדה, הצבת יעדים ומערכות של תמיכה חיובית. התכניות המכוונות לפיתוח הכוונה עצמית נחשבות לפרקטיקה הטובה ביותר עבור תלמידים עם לקות למידה. הכוונה עצמית כוללת גם פיתוח יכולת של סגור עצמי, הדורשת מודעות לצדדים החזקים והחלשים של עצמי, ידע אודות זכויות וחובות, הבנה בדבר ההתאמות הדרושות ויכולת לתקשר ולהעביר את המידע. תלמידים עם לקות למידה לעתים קרובות מדווחים, כי הוריהם ומוריהם אינם משוחחים איתם על מצבם, אולם שיחות אלה חיוניות עבור פיתוח הכוונה עצמית. בהתאם לכך, ההתערבות הנוכחית מתמקדת בהעלאת מודעות התלמידים למאפייני לקות הלמידה שלהם ופיתוח מיומנויות של סגור עצמי.
- תפיסות פסיכולוגיות: תיאוריית פסיכולוגיית העצמי טוענת, כי הצרכים הבסיסיים של הפרט כרוכים בהיותו בקשר אמפתי עם אחרים וכי תרפיה קבוצתית מאפשרת להרגיש דומה לאחרים. כמו כן, התיאוריה טוענת, כי יש חשיבות רבה לסיוע הדדי בין חברי הקבוצה באמצעות פתרון בעיות ותמיכה הדדית.
- תיאוריה אקולוגית: הגישה האקולוגית-סביבתית מדגישה את החשיבות של ההקשר הרחב ושל מגוון הגורמים הקשורים לסביבה. האקלים הבית ספרי משקף את המגמות, הערכים והנורמות של החברה הרחבה; ההשפעה השלילית של לקות למידה עלולה להיות מועצמת על ידי הסטיגמות והסטראוטיפים השליליים השכיחים בקרב תלמידי בית הספר.

התקציר מבוסס על המאמר:

Mishna, F., Muskat, B., & Wiener, J. (2010). "I'm not lazy; it's just that I learn differently": Development and implementation of a manualized school-based group for students with learning disabilities. *Social Work with Groups*, 33(2-3), 139-159.

היעדים העיקריים של ההתערבות היו:

- העלאת מודעות התלמידים ללקות הלמידה.
- פיתוח מיומנויות של סגור עצמי.
- שיפור יכולת ההסתגלות והדימוי עצמי.
- הפחתה בתחושת הבדידות.

פעילות הקבוצות התבססה על הנחיות מפורטות שנכללו במדריך מיוחד. בקבוצות השתתפו תלמידים עם לקות למידה מכיתות ו' ח'. המפגשים נערכו פעם בשבוע במשך כשנתיים ויותר. ראשי הקבוצות הביעו בהתחלה ספקות באשר לשימוש במדריך ודאגה כי הדבר יצמצם את האינטראקציה ויפחית ספונטניות, אולם עם הזמן, השימוש במדריך החל להיתפס באור חיובי.

הערכת תוצאות ההתערבות בוצעה על סמך הדיווחים מצד התלמידים, ההורים והמורים:

- התלמידים: אלה דיווחו, כי למדו הרבה על לקות הלמידה, פיתחו מיומנויות של בקשות לסיוע והעלו את הביטחון העצמי שלהם. הם ציינו, כי ההשתתפות בקבוצה גרמה להם להיות רגועים יותר ולהתמודד טוב יותר עם תחושות הכעס ועם הפחד של חשיפת לקות הלמידה. שינויים אלה העניקו להם אפשרות לסייע לתלמידים אחרים.
- המורים: להם היו חלוקי דעות באשר לשינויים שהתלמידים עברו בעקבות השתתפותם בתכנית. חלקם לא שמו לב לשינויים משמעותיים, אולם אחרים ציינו, כי התלמידים שנטלו חלק בתכנית מראים ביטחון עצמי גבוה יותר, מודעות ללקות הלמידה ויכולת להסביר את צרכיהם הלימודיים.
- ההורים: אלה דיווחו על תועלות אחדות של השתתפות בקבוצה. חלקן היו קשורות ללמידה בבית הספר, כמו העלאה ברמת המוטיבציה וביכולת להתרכז וללמוד. בהתייחס לתחומים אחרים, הורים דיווחו, כי השתתפות בקבוצה סייעה לילדיהם להיות רגועים יותר, העלתה את ההערכה העצמית ואת הביטחון העצמי שלהם ופיתחה הרגל לבקש סיוע במידת הצורך.

על סמך התובנות מההתערבות שבוצעה, אפשר להצביע על מספר הנחיות מנחות בעיצוב וביישום התערבויות דומות:

- לקדם את ההבנה של לקות הלמידה מצד המורים וההורים. תלמידים לקויי למידה זקוקים לסיוע מצד מורים והורים כדי להבין את מצבם ולהתמודד עם האתגרים הלימודיים והחברתיים. תפיסות מוטעות של הסביבה הקרובה על לקויות למידה עלולות להביא להשלכות שליליות.
- על מנחי הקבוצות להיפגש עם ההורים והמורים של הילדים המשתתפים בתכנית כדי לחלוק מידע אודות התלמידים.
- לקדם תקשורת בין התלמידים להורים ולמורים על לקות הלמידה.
- להבטיח התייחסות הולמת למקרי בריונות בית ספרית כלפי תלמידים עם לקות למידה, הנמצאים בסיכון גבוה להיות קורבן לתקיפה. יש לציין, כי מורים והורים לעתים קרובות אינם יודעים על מקרי בריונות, משום שילדים רבים אינם מספרים על כך, שכן אינם רוצים להציג עצמם כקורבן או אינם נותנים אימון ביעילות הסיוע.
- לגלות רגישים כלפי הסטיגמות החברתיות ללקויות למידה.
- להבטיח שימוש גמיש במדריך, כדי שההתערבות תענה על צרכי הקבוצה.